

FREEDOM FOR AN OLD BELIEVER
By Paul John Wigowsky

СВОБОДА СТАРОВЕРЦЮ
Павло Іванович Віговскій

РОЗДІЛ 4 -- «Введення в храм Пресвятої Богородиці»

«У нас є для вас корабель», — вигукнув преподобний Фрімен через місяць після своєї останньої зустрічі зі старообрядцями. «Це італійський корабель, і він зможе доставити невелику групу ваших людей до Риму, де вас пересадять на іспанський корабель для вашої подорожі до Бразилії. Решта вам доведеться чекати іспанського корабля, який прийде відвезе вас прямо до Бразилії без пересадок». Його перекладач переклав повідомлення російською.

Іван і його група спочатку дивилися один на одного з радістю і хвилюванням на обличчях, але потім на їхніх обличчях з'явився стурбований і спантеличений вираз. «З усіх місць на світі», — подумав Іван. «Чому це мав бути Рим? Це наш заклятий ворог і дім анти-Христа, Папи».

«Это наверно Божья воля», — сказав Іван після хвилини мовчання. Інші в групі кивнули головами на знак згоди. Усі вони відчували обмеження в стосунках з пануючою рукою долі, якою керував Бог. Пропливти через пекло заради небесної справи було б непростим завданням.

— Краще підемо, — прошепотіла Маша, стоячи біля Івана. «Дитина має народитися найближчим часом, і я б не хотів довго чекати на інший корабель. Я хотів би побачити, як наша дитина народиться на новій землі».

Іван розділив почуття дружини і оголосив своїм попутникам: «Я за те, щоб поїхати на цьому першому кораблі з Гонконгу».

"Я з тобою," крикнули в один голос Василь і Антип. Інші в групі згуртувалися за Іваном з новим хвилюванням і очікуваннями.

Преподобний Біллі Фрімен стояв поряд і слухав, не переказуючи перекладачем слова старообрядців. Він зрозумів емоції, які

відображалися на їхніх обличчях, і прочитав спочатку здивування, а потім радість на їхніх прозорих обличчях. Він почувався щасливим за них. Він не розповів їм подробиць того, як важко працював, щоб домовитися з кількома країнами Латинської Америки про прийняття групи працюючих біженців. Нарешті він досяг угоди з Бразилією, Аргентиною та, за допомогою британського консульства в Гонконзі, також Австралією та Новою Зеландією для обмеженої кількості. Його альтруїстичні мотиви були відомі лише його Богу, хоча він був відомий як гуманітарій у Всесвітній раді церков протягом багатьох років.

Через два дні старообрядці сіли на італійський корабель і відпливли з Гонконгу Південно-Китайським морем. Після короткої зупинки в Індії корабель поплив до Пакистану. Саме на цьому відрізку шляху Маша прокинулася ввечері перед світанком і потрясла сплячого чоловіка.

— Іване, Іване, — скрикнула Маша. «Мені просто приснився дивний сон».

"Що?" — сонно відповів Іван. "Що це?"

«Щойно мені приснився бородатий старий у довгому білому капюшоні з круглою сандаловою цяткою на лобі», — сказала Маша.

— Ти щойно бачили одного з індіанців, які прийшли на борт минулої ночі, — пояснив Іван, намагаючись бути раціональним і розважливим щодо всієї справи.

«Дивна річ у цьому чоловікові, — продовжила Маша свій сон, — що він приніс до мене хлопчика, посадив його мені на коліна і сказав: Йому потрібно твого живильного молока, інакше він помре». Потім він залишив мене саму з хлопчиком, і я взяла його до своїх грудей і дала йому молока».

Маша відчула, як у грудях періодично протікає приплив відчуття, і вона відчула, як на її одязі накопичується волога. Мрія стала для неї настільки реальною, що втілилася в реальність.

— Це, мабуть, Божий знак, що у нас буде хлопчик, — гордо пояснив Іван.

«Дивна частина сну, яка мене налякала і розбудила, — продовжувала Маша, — це та частина, де я бачила, як годую дитину. Це було так, ніби я дивилася крізь одну з люків корабля. Придивившись уважніше, я

побачив, що мати і дитина мали темний колір обличчя, як і той індіанець, який приніс мені дитину».

«Це справді дивно», — сказав Іван, оскільки поворот в історії змусив його занепокоїтися значенням сну.

«Тут я прокинулася і почала кликати вас на допомогу», - сказала Маша. «Я злякалася, коли побачила темні обличчя».

«На борту є старець, який, можливо, зможе розповісти вам значення вашого сну», — сказав Іван після того, як його інтуїтивний розум не зміг дати йому відповідь на таємничий сон.

Коли нарешті настав ранок і ранкова зоря згасла на східному горизонті, безсонна Маша вийшла на палубу корабля і дивилася, як сонце кидає свої промені на блакитні води. Здавалося, що вона пильнувала, бо нерухомо стояла біля поручнів крейсерського корабля й спостерігала за мінливими образами на небі та у водах, коли сонце з'являлося на сцені нового дня.

До середини ранку корабель кипів своїм звичайним життям: грайливі діти, закохані що розважалися, жінки що пліткували, молоді чоловіки що прагнули пригод, і літні чоловіки серед буднів екіпажу, який підтримував старе судно.

Іван знайшов старця на ім'я Симеон, про якого він згадав Маші, і привів старшого чоловіка групи Сіньцзян до їхньої маленької каюти. Симеон був настоятелем (міністром) групи з Сіньцзяна. Після того як Маша розповіла сон старійшині, він перехрестився і прошепотів молитву з відкритими очима, а потім повернувся до Маші.

«Тобі дарована мрія від Бога», — почав Симеон, коли його світло-блакитні очі вступилися в обличчя Маші. «Чоловік, який приніс вам дитину, був посланцем Господа. Він показав вам не лише майбутнє вашого особистого життя, але він також показав вам стан Церкви, яка є Матір'ю всіх нас. Її колір обличчя темний через смуток і страждання, які вона переживає в ці темні, останні дні. Їй дали дитину смоктати, бо без неї не було б надії на життя чи порятунок для людей. Дитина також була темною, як мати через страждання, які він ніс для людства; дитина Христос, який прийшов як дитина і був Словом, яке стало тілом через Благословенну Діву. Оскільки світ був темний від гріха, він став темним від гріха, щоб визволити світ від темряви. Він був сином людським у плоті і Сином Божим водночас. Це подвійність, яку ми сповідуємо, коли

хрестимося двома пальцями замість єретичного способу трьох пальців, як у латинян робити".

Слова старого прозвучали для Маші дивніше самого сну. Маші здавалося, що сивобородий Симеон намагався навчити її таємниці якоїсь глибокої релігійної істини, яку вона не могла досягнути.

«Учитель наш Максим Грек навчив нас хресного знамення», — продовжував Симеон, викладаючи свою улюблену тему. Здавалося, він перейшов від тлумачення сну до роз'яснення своїх улюблених доктрин. «Він навчав, що ми повинні мати великий і останні два пальці в групі, щоб означати Трійцю, а перші два пальці, вказівний і середній, триматися разом, витягнуті, а середній трохи зігнутий донизу, щоб позначати дві природи Ісуса Христа».

Маша на хвилину відвела погляд від зморшкуватого обличчя літнього чоловіка, коли її на мить захопив красивий малюнок винограду на його фіолетовій рубаші (сорочці). Вона любила копіювати візерунки з дизайнів, які, на її думку, любив би носити її чоловік. Вона вивчила три грона, по сім пурпурних виноградин у кожному, і закарбувала візерунок у своїй пам'яті, помітивши, що кожне з семи грона було з'єднане виноградною лозою та зеленим листям. Навколо коміра вона помітила п'ять грон, по п'ять пурпурних виноградин у кожному, які також були з'єднані виноградною лозою та зеленим листям. Вона сказала собі, що негайно візьметься вишивати хрестиком схему для нової сорочки для Івана. Вона сподівалася закінчити його до народження дитини, щоб Іван міг мати нову сорочку при народженні дитини. Вона вже забула дивний сон, коли її розум кинувся до майбутніх можливостей і майбутніх радощів.

Симеон тим часом продовжував викладати священне вчення про хресне знамення на лиці:

«Другий наш учитель, святий Василій, сказав нам: «Знаменіє сие яко венец царя нашего Христа на главахъ своєї носим». Знак святого хреста, ми молимося, щоб Бог визволив нас від зла і щоб Він дав нам своє благословення. Щоразу, коли у вас виникає погана думка, просто швидко перехрестіться та скажіть: «Господи Ісус Христос, Сину Божий, помилуй мене». Зла думка миттєво втече від тебе».

Симеон думав навести деякі приклади зі Священного Писання про те, як знамення хреста було вперше показано під час Пасхи, коли кров'ю були посипані одвірки дверей, і під час виходу, коли Мойсей вдарив

жезлом по Червоному морю, а потім підняв ліву і праву руки до небес, але в цей момент Василь постукав у двері каюти і ввійшов, щоб сповістити, що вони прибувають у порт Пакистану.

Маша відчула полегшення, бо їй кортіло приступити до шиття. Вона вважала, що церковні розмови належать чоловікам, і, крім того, вона була надто молода, щоб зрозуміти складні вчення релігії, у якій вона народилася. «Нехай чоловіки ламають голову, чого вчить релігія», — подумала Маша. «У мене жіноча робота».

І ось Маша більшу частину своїх днів вишивала хрестиком нову сорочку для свого чоловіка і думала, що вона зробить для своєї новонародженої дитини. Коли італійський корабель відплив від Пакистану і прямував до Італії, Маша почала малювати малюнок семи виноградин на білій тканині. Після того, як вона намалювала олівцем усі лінії та межі, вона взяла голку з фіолетовою ниткою та почала довгу та важку роботу зі створення барвистого витвору мистецтва своїми руками.

Зрештою італійський корабель пройшов шлях Червоним морем і через Суецький канал до Середземного моря. Там, де, як вчили стародавні, була середина землі, старообрядці пережили першу велику морську бурю. У західному небі спалахнула блискавка, і хвилі вдарилися об корабель, намагаючись або поглинути корабель, або розбитися об скелі біля острова Крит. Маша не могла спати цілу ніч, оскільки підкидання корабля в морі змусило плід в утробі відповісти потужними ударами Маші по ребрах.

«Пресвятая госпоже Богородица, моли Богу нас грешного», — молилася Маша. Вона перебирала пальцями свою чорну вовняну лестовку (розарій), щоб рахувати повторення.

До ранку шторм вщух, і корабель благополучно проплив уздовж берегів Італії. Невдовзі після того сильного шторму корабель нарешті неушкодженим приплив до гавані Риму — Вічного міста.

— Ну, хоч ми подивимося на місто, де ходили святі Павло і святий Петро, — сказав Антип Святогоров, коли старообрядці вишикувалися біля перил, щоб спостерігати за причалюванням корабля.

«Тільки не думай заходити до латинської церкви», — попередив Симеон. «Ми не хочемо бути заплямованими їхніми єретичними вченнями».

«Нас має зустріти чоловік із консульства і пояснити, скільки чекати іспанського корабля», — сказав Іван.

«Я хотів би побачити велич Риму до його падіння», — заявив Василь Великов.

«Бог покарав Рим за його ересі», — пояснив Симеон. «Вони проголосили папу непогрішимим і правителем усього християнського світу, і вони очікували, що всі церкви будуть використовувати лише латинську мову у своїй літургії».

— Я чув, що деякі язичницькі храми ще стоять у Римі, — сказав Василь, не звертаючи особливої уваги на слова Симеона. Василь звертався до Івана, намагаючись залучити партнера по гастролях. «Я теж хотів би відвідати легендарні сім пагорбів».

«Це була б непогана ідея, — відповів Іван, — але спершу я маю переконатися, що всі наші документи в консульстві в порядку. Ми точно не хочемо застрягти в Римі, зрештою, речі, які я чув про їхні поганські способи».

Виявилося, що старообрядцям довелося кілька днів чекати відпливу іспанського корабля до Бразилії. Тим часом їм надали тимчасові житла для ночівлі та дозволили оглянути визначні пам'ятки. Василь умовив Івана та Антипа разом поїхати містом на невеликому автобусі, на якому гід консульства був люб'язний і возив їх. Старшому чоловікові, Симеону, не було сім'ї, тому Іван запросив його приєднатися до них на їздити.

Гід провів їх спочатку до головної пам'ятки міста - Церква Святого Петра на Ватиканському пагорбі. Того дня — 21 листопада, за старообрядницьким рахунком — відправлялася меса на честь Діви Марії, яка була представлена дитиною в храмі, щоб навчитися служити й готуватися до служниці. Господа.

Маша була вражена високими стовпами і грандіозними статуями. Деякі оголені фігури навколо площ змусили її обличчя почервоніти від збентеження. Проте її вразив натопт людей, які прийшли вклонитися Богородиці. Вона спостерігала, як кілька католицьких віруючих хрестилися.

— Вони хрестяться не так, як ми, — зауважила Маша.

«Біси радіють такому розмаху руками» — озвався Симеон.

Гід був навчений кількома мовами, включно з російською, і намагався пояснити та продемонструвати допитливим глядачам ритуал переходу.

«Латинський знак хреста, - сказав провідник, - робиться шляхом покладання лівої руки на груди, а правою рукою торкається чола і промовляє: «В ім'я Отця», а потім рухається правою рукою до грудей і кажучи: «і Сина», потім торкаючись лівого плеча і кажучи: «і Святого...», а потім торкаючись правого плеча, кажучи: «Духа, амінь». Це знак, яким прощаються гріхи». Екскурсовод закінчив свою промову та демонстрацію.

«Тепер ти бачиш, як глибоко проникли латиняни в єретичні вчення», — вигукнув Симеон. Старійшина не міг спокійно спостерігати за тим, що він вважав блюзнірськими знаками. «Ви бачили, як він зробив ніконівський знак із зчеплених перших трьох пальців. Ми знаємо, згідно з нашим великим церковним собором 1551 року під назвою Стоглав, що російські церковні ритуали є істинними і православними, бо ми зберегли святе і оригінальне вчення Христа, як воно було передане нам отцями церкви і святими».

«Навіть руку кладуть на різні частини тіла», — зауважив Іван.

«Ми використовуємо два верхні пальці, щоб показати виявлену подвійну природу Христа як людини і Бога», — продовжив пояснення Симеон. «Три нижні пальці, великий і третій з четвертим, приховують велику таємницю Трійці. Верхній палець, який зігнутий (другий), показує зішестя Сина Божого з неба на землю. Коли вказівний палець торкається чоло це означає єдину Істину і Главу Церкви, яка є Христос. Два пальці, що опускаються до області пупка, показують сходження на землю і втілення в Богородиці (Матері Божої). Коли ми кладемо руку на праве плече, вона означає, що Христос сидить як суддя праворуч від батька. А коли ми кладемо руку на ліве плече, ми вказуємо на друге пришестя та Страшний суд: «або на вічні страждання, або на вічне життя»

Провідник спостерігав, як Симеон демонстрував шлях старообрядства. Маша також з новим інтересом спостерігала, як вона почала розуміти справжнє значення своєї релігії. Раніше вона робила знак хреста без особливих роздумів, але тепер її розум зосередився на величезному значенні кожного руху та кожного жесту, які робила рука. Вона пов'язала це з обережним і точним рухом руки при вишиванні хрестиком, і тоді почала розуміти, що рука тче багато візерунків на гобелені життя. Вона

пишалася візерунками, які її навчили виготовляти. Релігійні візерунки та візерунки природи, вишиті на сорочці чи блузці, були храмом Божого світу, до якого вона входила і спілкувалася щоразу, коли йшла до церкви або коли вишивала хрестиком. Один візерунок був душевний, інший — серцевий.

Гід деякий час провів групу старообрядців через руїни храму, в тому числі присвячені Сатурну та іншим богам, які були перенесені з Греції до Риму. Більшість старообрядців не надто вражало язичницьке минуле. Антип Святогоров, навпаки, начебто розпитував екскурсовода про грецьку міфологію та про всі принади семи пагорбів.

Саме на місці Атенеуму, храму, присвяченого Афіні (богині Мудрості), Симеон отримав натхнення звернутися до невеликої групи старообрядців, що зібралися там, і переказати їм вчення про Москву — Третій Рим.

«Я не знаю, чи хтось із вас знайомий із «Повестью о Белом Клобуке» (Казка про білий Ковпак), – почав Симеон, коли він зустрівся з групою, яка пильно дивилася на руїни храму. В Івана нашорошилися вуха, коли він почув слова «Білий капот», бо він справді чув від свого діда Іова про легендарну білу ризу з капюшоном, яка була символом духовної сили і Воскресіння; білий також представляв для Івана чистоту і святість, але тепер він згадав тлумачення свого діда білим як сяйвом Воскресіння Христа.

«Блаженний преподобний Філофей писав чотириста років тому, що всі християнські царства з'єднуються в царство Руське, згідно з пророчими книгами», - сказав Симеон гучним голосом. «Обидва Рими, той, на якому ми стоїмо, і той, що в Константинополі, впали, і Москва, третій Рим, стала єдиним захисником Східної Православної Церкви. Четвертого царства ніколи не було, бо пророк Даниїл оголосив, що остаточне царство єдиної істинної віри ніколи не буде зруйноване. Оскільки відбулося Царство Отця і Царство Сина, то на Русі було взяти прапор остаточного Царства Святого Духа.

Це все було передбачено в історії про Білий Ковпак. Святий Білий Ковпак був створений першим християнським імператором Костянтином для блаженного папи Сильвестра в 297 році, а це, згідно з нашими руськими літописцями, було 5805 роком. Це так Сталося так, що Костянтин страждав від невиліковної хвороби, і злий чарівник сказав йому, що кров трьох тисяч немовлят вилікує його, якщо він у ній

викупається. Але імператор мав видіння апостолів Павла та Петра, які сказали йому, що Папа Римський Сильвестр, який переховувався, міг показати йому джерело порятунку, який зцілив би імператора. Однак імператор натомість мав надати нові права християнській церкві та зробити християнство національною релігією. Що ж, імператор був зцілений, тому що він послухався видіння, і гоніння на християн припинилися. Нагородивши Папу Сильвестра, імператор подарував йому Білий Ковпак, який показав, що духовна влада була вище світської. Імператор залишив ключі від Вічне місто в руках папи, і він пішов правити Східною, або Візантійською, Римською імперією в місто, назване на його честь - Константинополь.

«Після смерті Папи Сильвестра Білий Ковпак вважався священним, доки в дев'ятому столітті не виникло розділення між Східною та Західною Церквами. Латинська ересь папського верховенства над усією Церквою була відкинута Сходом, і Білий Ковпак потрібно було знищити. чудесним чином врятований від еретиків, які планували в той час його зруйнувати.

«Тоді доброчесному патріарху Константинопольському Філофею було видіння про юнака років шістнадцяти, з якого засяяло велике світло і який розповів патріархові про Білий Ковпак. Філофей мав послати білий Ковпак у Руську землю, де він мав бути одягнений на голову Василя, архієпископа новгородського. Цей самий юнак раніше з'явився папі-еретику в Римі і налякав його, щоб він послав білу ризу з капюшоном до Константинополя. Коли Білий Ковпак прибув до Константинополя в ковчег, і видіння Філофея було підтверджено, люди зраділи, і храм Святої Софії був благословенний багатьма чудесами.

«Патріарх Філофей, як можна здогадатися, хотів залишити собі благословенний Білий Ковпак і молився про це. Одного разу в неділю після утрени, після звичайних молитов, він ліг відпочити і уві сні побачив двох чоловіків пройти через двері. Один із них був озброєний як воїн і мав на голові імператорську корону, а інший носив єпископські ризи. Чоловік у ризи єпископа був папою Сильвестром, і він передрік, що місто Константинополь буде взято мандрівними синами Агарі через її гріхи, а Благодать Святого Духа з'явиться в третьому Римі, який мав бути землею Руссю. Він також передбачив, що всі християни об'єднаються в один руський народ через його православ'я, і сказав, що з давніх часів судилося, щоб світла Русь стала почеснішою від двох попередніх їй Римів. Тоді звелів патріархові Філофею, охопленому

великим трепетом, послати святий Білий Ковпак у Руську землю. Інший чоловік у видінні імператор Костянтин мовчки підтвердив слова папи.

«Прокинувшись, патріарх пішов до церкви, упав перед іконою Пресвятої Богородиці і довго плакав. Нарешті він зробив, як йому було сказано, поклав Білий Ковпак назад у ковчег і відправив його до Руської землі. У місті Новгороді Великому доброчесному архієпископу Василію приснився сон, в якому він побачив ангела Божого. Цей ангел Божий був у чернечому одягу, а на голові у нього був білий ковпак. Оголосив, що завтра в Новгород від патріарха має прийти Білий Ковпак. Василь повинен був прийняти символ світлого Воскресіння, яке сталося на третій день. Після того, як ангел Божий сказав, що його візит є знаком виконання волі Божої, він став невидимим.

«Після того, як Василь прокинувся, він замислився над значенням видіння. Наступного ранку він відправив процесію за місто, до роздоріжжя, щоб побачити, чи з'явиться Білий Ковпак. Правда, ковчег із Білим Ковпаком у ньому прибув, як передвіщений ангелом Божим. Поставили чесний дар посеред собору Святої Софії Премудрості Божої. Там звершили службу подяки, під час якої від ікони Господньої пролунав голос, що говорив: «Свят, Свят», а потім після короткого мовчання голос тричі проголосив грецькою мовою «*Iskola eti despota*» (Многая літ Господу). Усі люди, які чули ці голоси, були охоплені благоговінням і радістю, і вони казали: «Господь помилуй нас». Тоді Василь розповів людям своє видіння, і одягнув Білий Ковпак на свою голову, і з того дня до цього дня Білий Ковпак залишився в Руській землі».

«Чи правда, що могилу архієпископа Василія знайшли після Другої світової війни?» — спитав Іван, який пам'ятав, як його дідусь перевіряв історію з нещодавньої археологічної знахідки.

— Так, — відповів Симеон. «Пам'ятаю, чув про це від православних людей, які через рік після війни за Батьківщину переходили Алтайські гори в Кульжу. Говорили, що його могилу розкрили, а в ній знайшли священний Білий Ковпак».

«Це справді чудово», — сказала Маша, захоплена духом казки. Вона відчувала близькість до російського народу і до тієї ролі, яку він відігравав як обраний народ останнього царства на землі. Маші ніби раптом став зрозумілий весь сенс буття, і вона зрозуміла, чому завжди буде зберігати старовір'я російського народу таким, яким воно було

дано йому посланцями Божими. Вона навчить своїх дітей того, чого навчила сама. Вона буде берегинею Полум'я незалежно від того, куди б вона подорожувала.

«Що справді дивно, — сказав Антип, який сидів на скелі й розмірковував про незвичайну історію, — це те, що Бог привів нас туди, де все почалося. Дивно, як далеко ми пішли від Романа часів від католицької ересі до російського православ'я».

«Я ніколи не забуду історію, яку нам розповів Симеон», — сказав Василь. «Це залишиться в моєму серці та пам'яті, доки я живу».

ЗНАК ХРЕСТА

Chapter 4 -- "Presentation of the Mother of God"

"We have a ship for you," exclaimed Rev. Freeman a month after his last encounter with the Old Believers. "It's an Italian ship and it will be able to take a small group of your people to Rome, where you will be transferred onto a Spanish ship for your journey to Brazil. The rest of you will have to wait for a Spanish ship that will take you directly to Brazil without having to transfer." His interpreter translated the message into Russian.

Ivan and his group looked at each other at first with joy and excitement in their faces, but then a worried and puzzled look came over their faces. 'Of all the places in the world,' thought Ivan. 'Why did it have to be Rome. That's our arch-enemy and home of the ante-Hrist, the Pope.'

"Это наверно Божья воля/Eto naverno Bozhiya volya," (It no doubt is the will of God for us) said Ivan after a moment of silence. The others in the group nodded their heads in agreement. They all sensed limitations in dealing with the over-ruling hand of destiny that was controlled by God. To sail through hell for a heavenly cause would be no easy task.

"We'd better go now," whispered Masha as she stood by Ivan. "The baby's due any day now, and I wouldn't want to wait much longer for another ship. I'd like to see our baby born in the new land."

Ivan shared his wife's feelings, and he announced to his fellow-travelers: "I'm for going on this first ship out of Hong Kong."

"Я с тобой/Ya s toboy!" (I'm with you) shouted Vasily and Antip in unison. The others in the group rallied behind Ivan with renewed excitement and expectations.

Rev. Billy Freeman stood by and listened without the interpreter relaying the Old Believers' words back to him. He understood the emotions that were displayed on their faces, and he read the initial puzzlement and latter joy on their transparent faces. He felt happy for them. He didn't tell them the details of how hard he had worked to arrange with several Latin American countries to accept a group of hard-working refugees. He had finally reached an agreement with Brazil, Argentina, and, with the help of the British consulate in Hong Kong, also Australia and New Zealand for a limited number. His altruistic motives were known only to his God, although he had been known as a humanitarian within the World Council of Churches for many years.

Two days later the Old Believers boarded an Italian ship and sailed out of Hong Kong down the South China Sea. After a short stop in India, the ship sailed on to Pakistan. It was during this stretch of the journey that Masha awoke one night before dawn and shook her sleeping husband.

"Ivan, Ivan," cried Masha. "I just had a strange dream."

"What?" answered Ivan sleepily. "What is it?"

"I just had a dream about a bearded old man in a long white hooded robe with a round sandalwood dot on his forehead," said Masha.

"You were just seeing one of the Indian men that came aboard last night," explained Ivan, trying to be rational and sensible about the whole matter.

"The strange thing about the man," proceeded Masha with her dream, "was that he brought a baby boy to me and sat him on my lap and said, 'He needs some of your nourishing milk or else he'll die.' Then he left me alone with the baby boy, and I took him to my breast and gave him milk."

Masha felt a surging feeling flow sporadically through her breast, and she felt a wetness accumulate on her clothes. The dream had become so real to her that it had manifested itself in reality.

"That must be a sign from God that you will have a boy," explained Ivan proudly.

"The strange part about the dream that frightened me and woke me up," continued Masha, "was the part where I saw myself feeding the baby. It was as if I were looking through one of the port holes in the ship. As I looked closer I saw that the mother and child both had a dark complexion, just like the Indian who brought me the child."

"That sure is strange," said Ivan, as the turnabout in the story made him concerned about the meaning of the dream.

"That's when I awoke and started to call to you for help," said Masha. "I was frightened when I saw the dark faces."

"There's a старец/starets (elder man) aboard who might be able to tell you the meaning of your dream," said Ivan after his intuitive mind failed to give him an answer to the mysterious dream.

When morning finally arrived and the morning star faded into the eastern horizon, the sleepless Masha walked out on the deck of the ship and watched the sun cast its rays upon the azure waters. She appeared to be keeping a vigil, for she stood motionless against the rail of the cruising ship and watched the changing images in the sky and in the waters as the sun made its appearance on the stage of the new day.

By mid-morning the ship was bustling with its usual life of playful children, carousing lovers, gossiping women, adventure-minded young men, and reflective old men amidst the workaday world of the crew that kept the old ship sailing.

Ivan found the старец/starets (elder man) named Simeon that he had mentioned to Masha, and he brought the elder man of the Sinkiang group to their small cabin. Simeon was the nastoyatel (minister) for the group from Sinkiang. After Masha related the dream to the elder man, he crossed himself and whispered a prayer with eyes open and then turned toward Masha.

"You have been blessed with a dream from God," began Simeon as his light blue eyes stared into Masha's face. "The man who brought you the child was the messenger of the Lord. He showed you not only the future of your personal life, but he also showed you the condition of the Church, which is the Mother of us all. Her complexion is dark because of the sadness and suffering she is going through in these dark, last days. She was given the child to suckle, because without her there would be no hope of life or salvation for men. The child was also dark like the mother because of the suffering he was bearing for mankind; the child is Hristos, who came as a child and was the Word made flesh through the Blessed Дева/Deva (Virgin). Since the world was dark with sin, he became dark with sin in order to redeem the world from darkness. He was the son of man in the flesh and a Son of God at the same time. That is the duality which we profess when we cross ourselves with two fingers instead of the heretical way of three fingers like the Latins do."

The words of the elder man sounded stranger to Masha than the dream itself. It appeared to Masha that the gray-bearded Simeon was trying to teach her the mystery of some profound religious truth that she was not able to grasp.

"Our teacher, Maksim the Greek, taught us how to make the sign of the cross," continued Simeon, as he expounded on his favorite theme. He seemed to have crossed over from interpreting the dream to expounding his pet doctrines. "He taught that we should have the thumb and last two fingers in a group to signify the Trinity, and the first two fingers, the index and middle fingers, held together extended, the middle one a little bent downward, to signify the two natures of Isous Hristos."

Masha took her eyes off the elder man's wrinkled face for a minute as she was momentarily captivated by the beautiful design of grapes on his violet рубаха/rubaha (shirt). She loved to copy patterns from designs that she thought her husband would love to wear. She studied the three clusters, with seven purple grapes in each cluster, and she imprinted the pattern in her mind, noticing that each cluster of seven was joined by a vine and some green leaves. Around the collar she observed five clusters, with five purple grapes in each cluster, which were also joined by a vine and some green leaves. She told herself that she would set to work immediately with cross-stitching the pattern for a new shirt for Ivan. She hoped to finish it before the arrival of the baby so that Ivan would be able to have a new shirt at the birth of the baby. She had already forgotten the strange dream as her mind leaped into future possibilities and future joys.

Simeon, in the mean time, continued to expound on the sacred doctrine of making the sign of the cross on the face:

"Our other teacher, St. Basil, told us: 'Знамение сие яко венец царя нашего Христа на главе своей носим/Znameniye siye yako venets tsarya nashego Hrista na glavay svoyei nosim.' (This sign is like the crown of our king Hristos that we wear on our head.) By making the sign of the holy cross, we pray that God will deliver us from evil and that he would give us his blessing. Whenever you have a bad thought just cross yourself quickly and say: 'Господи Исусе Христе, сыне Божий, помилуй мя/Gospodi Isousye Hristye, sinye Bozhiy, pomilui mya.' (Lord Isous Hristos, Son of God, have mercy on me.) The evil thought will instantly flee from you."

Simeon was thinking of citing some examples from the Scriptures of how the sign of the cross was first displayed during the Passover when blood was placed on the door posts, and during the exodus when Moses struck the Red Sea with his rod and then lifted his left and right hands to the heavens, but at that moment Vasily knocked on the cabin door and entered to announce that they were arriving at a port in Pakistan.

Masha felt relieved, for she was anxious to get on with her sewing work. She felt that church talk belonged to the men folk, and besides, she was too young to understand the complex teachings of the religion she was born into. 'Let the men worry their heads about what religion teaches,' thought Masha. "I have woman's work to do.'

And so Masha spent most of her days cross-stitching a new shirt for her husband and thinking of what she would make for her new-born child. As the Italian ship sailed away from Pakistan and headed for Italy, Masha began to sketch the design of the seven grapes on a white cloth. After she penciled in all the lines and boundaries, she picked up the needle with the purple thread and began the long and arduous task of creating a colorful work of art with her own hands.

Eventually the Italian ship made its way up the Red Sea and through the Suez Canal to the Mediterranean Sea. There, where the ancients taught was located the middle of the earth, the Old Believers experienced their first major storm at sea. Lightning flashed in the western sky and the waves clashed against the ship in an effort to either swallow up the ship or to send it crashing against the rocks near the island of Crete. Masha couldn't sleep the entire night as the tossing of the ship at sea made the fetus within the womb respond with powerful kicks against Masha's ribs.

“Пресвятая госпоже Богородица, моли Богу нас грешного/Presvyataya gospozhe Bogoroditsa, moli Bogy nas greshnego,” (Most Holy Lady and Mother of God, pray to God for us sinners) prayed Masha. She fingered her black, woolen лестовка/lestovka (rosary) to keep count with the repetitions.

By morning the storm subsided, and the ship safely sailed along the coast of Italy. It wasn't long after that fierce storm that the ship finally sailed unharmed into the harbor of Rome--The Eternal City.

"Well, at least we'll get a look at the city where St. Paul and St. Peter walked," said Antip Svyatogorov as the Old Believers lined up against the railing to watch the ship dock.

"Just don't think of going into a Latin church," warned Simeon. "We don't want to be stained with their heretical teachings."

"A man from the consulate is supposed to meet us and explain to us how long we must wait for the Spanish ship," said Ivan.

"I'd like to see the grandeur of Rome before it fell," announced Vasily Velikov.

"God punished Rome for its heresies," explained Simeon. "They proclaimed the pope to be infallible and ruler of all Christendom, and they expected all the churches to use only the Latin tongue in their liturgy."

"I heard that some of the pagan temples are still standing in Rome," said Vasily, without paying much attention to Simeon's words. Vasily was directing his words at Ivan in an attempt to attract a touring partner. "I'd like to visit the legendary seven hills, too."

"That wouldn't be a bad idea," responded Ivan, "but first I've got to make sure all our papers are in order with the consulate. We sure don't want to get stuck in Rome, not after all the things I've heard about their pagan ways."

It turned out that the Old Believers had to wait several days for the Spanish ship to depart for Brazil. In the meantime, they were given temporary quarters to sleep in, and they were allowed to go sight-seeing. Vasily coaxed Ivan and Antip to tour the city together in a small bus, which a consulate guide was kind enough to drive them around in. The elder man, Simeon, had no family to be with, so Ivan invited him to join them for the ride.

The guide took them first to the major attraction in the city--St. Peter's Church on Vatican Hill. A mass was being said on that day--November 21st, by the Old Believer's reckoning--in honor of the Virgin Mary who was presented as a child in the temple to be trained and taught how to serve and prepare herself to be a handmaiden of the Lord.

Masha was amazed at the tall pillars and grandiose statues. Some of the nude figures around the plazas made her face turn red with embarrassment. She was impressed, however, with the throng of people that came to pay

respect to the Bogoroditsa (Mother of God). She watched several Catholic worshippers make the sign of the cross.

"They cross themselves differently than we do," observed Masha.

"Тому маханию беси радуются/Тому mahaniyu besi raduyutsya," (The demons rejoice at that kind of waving of hands) chimed in Simeon.

The guide was trained in several languages, including Russian, and he attempted to explain and demonstrate the ritual of crossing to the curious spectators.

"The Latin sign of the cross," said the guide, "is made by placing the left hand on the breast and with the right hand touching the forehead and saying, 'In the name of the Father,' then moving the right hand to the breast and saying, 'and of the Son'; then moving to touch the left shoulder and saying, 'and of the Holy . . .', and then touching the right shoulder saying, 'Spirit, Amen.' That's the sign by which sins are forgiven." The guide finished his speech and demonstration.

"Now you see how deep the Latins got into heretical teachings," exclaimed Simeon. The elder man could not sit still and watch what he considered to be blasphemous signs being made. "You saw how he made the Nikonian sign of the first three fingers clumped together. We know, according to our great Church council of 1551 called Стоглав/Stoglav (Hundred Chapters), that the Russian church rituals are the true and orthodox ones, for we preserved the holy and original teachings of Hristos as they were handed down to us by the church fathers and saints."

"They even place their hand on different parts of the body," remarked Ivan.

"We use the two top fingers to show the revealed dual nature of Hristos as man and God," proceeded Simeon with his explanation. "The three bottom fingers, thumb and third with fourth, conceal the great mystery of the Trinity. The top finger which is bent (the second one) shows the descent of the Son of God from heaven to earth. When the index finger touches the forehead it means the one Truth and Head of the Church, which is Hristos. The two fingers descending to the navel region shows the descent to earth and incarnation in the Bogoroditsa (Mother of God). When we place our hand on the right shoulder it signifies that Hristos sits as judge on the right hand of the father. And when we place our hand on the left shoulder we point to the

second coming and the Last Judgment, 'На муку вечную или на живот вечный/na muku vechnyuyu Eli na zhivot vechniy.'" (either for eternal suffering or for everlasting life.)

The guide watched as Simeon demonstrated the way of the Old Belief. Masha also watched with renewed interest as she began to understand the true significance behind her religion. She had performed the act of making the sign of the cross without much thought before, but now her mind dwelt on the vast significance behind every motion and every gesture that the hand made. She related it to the careful and precise movement of the hand in cross-stitching, and then she began to understand that the hand weaves many patterns upon the tapestry of life. She was proud of the patterns that she had been taught to make. The religious patterns and the patterns of nature embroidered on a shirt or blouse were the temple of God's world that she entered into and communed with whenever she went to church or whenever she worked on her cross-stitching. One pattern was of the soul, the other of the heart.

The guide spent some time driving the group of Old Believers through some temple ruins including those dedicated to Saturn and other gods who had been transplanted from Greece to Rome. Most of the Old Believers were not too impressed with the pagan past. Antip Svyatogorov, on the other hand, seemed to be asking the guide a lot of questions about Greek mythology and about all the attractions of the seven hills.

It was on the site of the Athenaeum, the temple dedicated to Athena (goddess of Wisdom), that Simeon was inspired to address the small group of Old Believers assembled there and relate to them the teaching about Moscow--the Third Rome.

"I don't know if any of you are acquainted with the 'Повесть о Белом Клубуке/Povest o Belom Klobuke' (Tale of the White Cowl), started Simeon as he faced the group that was intently staring at the ruins of the temple. Ivan's ears perked up as he heard the words "The White Cowl," for he had indeed heard from his Grandfather Iov about the legendary white hooded robe that was a symbol of spiritual power and of the Resurrection; white also represented purity and saintliness to Ivan, but now he remembered his grandfather's interpretation of white as being the radiance of the Resurrection of Hristos.

"The Blessed Monk Filofey wrote four hundred years ago that all Christian kingdoms would unite into the kingdom of Russia, according to the prophetic books," spoke Simeon in a loud voice. "Both Romes, the one we're standing on and the one in Constantinople, had fallen, and Moscow, the third Rome, had become the sole defender of the Eastern Orthodox Church. A fourth kingdom was never to be, for the prophet Daniel had announced that the final kingdom of the one true faith would never be destroyed. Since the Kingdom of the Father and the Kingdom of the Son had occurred, it was up to Russia to take up the banner of the final Kingdom of the Holy Spirit.

"It was all foretold in the story about the White Cowl. The holy White Cowl was created by the first Christian Emperor, Constantine, for the Blessed Pope Sylvester in the year 297, which according to our Russian chroniclers was the year 5805. It so happened that Constantine was suffering from an incurable illness, and an evil magician told him that the blood of three thousand infants would cure him if he bathed in it. But the emperor had a vision of the Apostles Paul and Peter, who told him that Pope Sylvester, who was in hiding, could show him a fountain of salvation which would cure the emperor's affliction. However, the emperor in return had to grant new rights to the Christian Church and make Christianity the national religion. Well, the emperor was cured because he obeyed the vision, and the persecutions of the Christians ended. To reward Pope Sylvester, the emperor gave him the White Cowl, which showed that spiritual power was above worldly power. The emperor left the keys to the Eternal City in the hands of the pope, and he went to rule the Eastern, or Byzantine, Roman Empire in the city named after him--Constantinople.

"After Pope Sylvester died, the White Cowl was held sacred until the division arose between the Eastern and Western Churches in the ninth century. The Latin heresy of papal supremacy over the entire Church was rejected by the East, and the White Cowl had to be miraculously rescued from the heretics, who were planning at that time to destroy it.

"It was then that the virtuous Patriarch of Constantinople, Philotheus, had a vision of a youth of about sixteen from whom a great light shone and who told the patriarch about the White Cowl. Philotheus was to send the white Cowl to the Russian land, where it was to be worn on the head of Vasily, Archbishop of Novgorod. This same youth had appeared previously to the heretical pope in Rome and had scared him into sending the white hooded robe to Constantinople. When the White Cowl arrived in Constantinople in

an ark, and the vision of Philotheus was verified, the people rejoiced and the church of Hagia Sophia was blessed with many miracles.

"The Patriarch Philotheus, as you might guess, wanted to keep the blessed White Cowl for himself, and he prayed about it. After Matins one Sunday, after his usual prayers, he lay down to rest, and in his sleep he saw two men come through the door. One of them was armed as a warrior and had an imperial crown on his head, and the other wore bishop's vestments. The man in the bishop's robe was Pope Sylvester, and he foretold that the city of Constantinople would be taken by the nomadic sons of Hagar because of its sins, and the Grace of the Holy Spirit would be revealed in the third Rome, which was to be the land of Russia. He also foretold that all Christians would unite into one Russian nation because of its orthodoxy, and he said it was predestined since ancient times that radiant Russia would become more honorable than the two Romes which preceded it. Then he commanded the Patriarch Philotheus, who was seized by great awe, to send the holy White Cowl to the Russian land. The other man in the vision, Emperor Constantine, silently confirmed the pope's words.

"When the patriarch awoke he went to the church, fell before the ikon of the Holy Mother of God, and wept for a long time. Finally he did as he was told, and he put the White Cowl back in the ark and sent it to the Russian land. In the city of Novgorod the Great, the virtuous Archbishop Vasily had a dream in which he saw the angel of God. This angel of God was dressed like a monk, and he wore the White Cowl upon his head. He announced that the White Cowl was to come to Novgorod from the patriarch on the morrow. Vasily was to accept the symbol of the radiant Resurrection, which came to pass on the third day. After the angel of God said that his visit was a sign that God's will was done, he became invisible.

"After Vasily woke up he pondered the meaning of the vision. The following morning he sent a procession outside the city, to the crossroads, to see if the White Cowl would appear. Sure enough, the ark with the White Cowl in it arrived as foretold by the angel of God. The venerable gift was placed in the middle of the Cathedral of Holy Sophia, the Wisdom of God. There they celebrated the service of thanksgiving, during which time a voice came from the ikon of the Lord, saying, 'Holy, Holy,' and then after a short silence the voice announced thrice in Greek, 'Ispola eti despota' (Many years to the Lord). All the people who heard these voices were seized with awe and joy, and they said, 'The Lord have mercy upon us.' Then Vasily told the people

his vision, and he put the White Cowl on his head, and from that day to this day the White Cowl has remained in the Russian land."

"Is it true that the grave of Archbishop Vasily was discovered after the second world war?" asked Ivan, who remembered his grandfather verifying the story from a recent archeological find.

"Yes," answered Simeon. "I remember hearing about it from orthodox people who had crossed the Altai Mountains into Kulzha a year after the war for the Fatherland. They said that his grave was opened, and in it was found the sacred White Cowl."

"It is truly magnificent," said Masha, who was enthralled by the spirit of the tale. She felt close to the Russian people and to the role that they were playing as the chosen people of the final kingdom on earth. It was as if suddenly the whole meaning of existence had become clear to Masha, and she understood why she would always preserve the Old Belief of the Russian people as it had been given to them by the messengers of God. She would teach her children what she had been taught. She would be a keeper of the Flame no matter where in the world she would journey.

"What is truly amazing," spoke up Antip, who had been sitting on a rock and musing about the extraordinary tale, "is that we were led by God to the place where it all began. It's amazing how far we have gone since Roman times from Catholic heresy to Russian Orthodoxy."

"I will never forget the story Simeon told us," said Vasily. "It will remain etched on my heart and mind as long as I live."

[SIGN OF THE CROSS](#)